

لەپینا و راتەپەکی نازادانە بۆ قورئان

ن/ کتایون ئەمیرپور*

و/ههیمەن مەحمود

Hemnm1979@yahoo.com

لەنیو پیاو و ئاینەکانی ئێراندا رەوتیک کە دژی چەمکە ئوسوئییەکانە بۆ ئیسلام لە گەشەکردنایە، هەر ئەم رەوتەشە بوە بەهیزی جاکسازی لە نیو کۆمەلگای ئێرانیدا و گرنگییەکی گەورەشی هەبە لە جیهانی ئیسلامیدا.

یەکیک لە پیشەنگەکانی ئەو رەوتەش (عبدالکریم سروش)ە.

ئەم پیاو لە تیورە زانستییە گەورەکەیدا باس لەو گۆرانانە دەکات کە لە زانیی کاروبارە ئاینەکاندا رویداو، و لەبەرئەوەش کە زانیی مرۆف قابیلی گۆرانکارییە کەواپە زانییەکانیشی دەربارە کاروبارە ئاینەکانیشی گۆرانکارییان بەسەردا دیت، کەواتە مەعریفە هەموچار پەپووستە بە زەمان و ئاستی زانستییەو.

لێردا (سروش) مەبەستی لەوویە لەگەل هاتنی هەموو زەمەنیکدا ئاین تەفسیر و مانای جیاواز جیاواز هەلەدەگریت، کە ئەمەش پێووستە لەگەل بارودۆخی ئەو ژبانەدا بگونجیت کە موفەسیرەکان تیایدا دەژین.

(سروش) هەولێ دامەزراندنی سیستەمیکی سیاسی دەدات کە لەپەککاتدا ئیسلامیش بێت و دیموکراتیش بێت، خالی سەرەتاش لەلای ئەو لەو شوینەو دەست پێدەکات کە هیچ مرۆفیک هەرگیز نازانیی کە خودا چی لەئەو چاوەروان دەکات، هەرگیزیش ناتوانیت لە ماهیەت و مەبەستی یاسا خوداییەکان تیبگات، مەبەستی خودا هەرگیز پەی پینابریت.

تەفسیرکردنی قورئان بە شیوەیەکی نازادانە و ناتەقلیدی

لەتوانای مرۆف دایە کە لە مەبەستەکانی خودا تیبگات، نەک هیچ شتیکی دیکە، وە مەبەستی ئاینیش هەرگیز ناتوانیت لەگەل سروشتی بەشەرییەتدا هاوژبیت، وە دەقە قورئانییەکانیش وەک هەموو دەقیکی دیکە نازادە و قابیلی تەفسیرکردن و تەئویلکردن.

سروش بروای وەهاپە تەئویلکردنیکی چەق بەستو بۆ عەقیدە یەکیکە لە دیاردەکانی تازەگەری، لەپیشوتردا مرۆف بروای وەهاپو کە زانیی دەربارە کاروبارە ئاینەکانی قابیلی گۆرانکارییە، ئەم گۆرانکارییەش بواری لەبەردەمی تەفسیراتی تازەدا دەکاتەو. بە پشت بەستن بەمەش دەبینین کە دیموکراتییەت و ئیسلام و مافی مرۆف لەگەل یەکتاریدا دەگونجین.

ئەم تیگەشتنە لە ئێران توشی چەندین کۆسپ دەبیتەو، چونکە لەلای دامەزرینەری کۆماری ئیسلامی ئێران (ئایەتوللا خومەینی) تەنها خودا مافی هەبە و مرۆف هیچ مافیکی نیە، ئەو مافەشی کە مرۆف خاوەنیەتی هی ئەوەنیە کە مرۆف بۆیە خاوەنییەتی (وەک چۆن لە تیگەشتنی رۆژئاویدا هەبە بۆ مرۆف).

لەبەرامبەریشدا خودا مافی بەسەر مرۆفەو هەبە، دەکریت خودا هەندیک مافی بەدات بە مرۆف و جاریکی دیکەش لێی بسینیتەو، چونکە ئەو مافانە بەو شیوەیە نەدۆزراو تەو بەلگو هی خودایە پێی بەخشیو.

هەر وەها خومەینی بروای وەهاپە کە پێووستە لەسەر مرۆف کە خوی بکاتە قوربانی لەپینا و خوشبەختی کۆمەلگادا، واتە نەتەو هی ئیسلام. ئەم تیروانییە جیهانییە، توندەرەو لە پیشیلکردنی هەندیک مافی تاکە کەسدا لەپیناوی خوشبەختی کۆمەلگادا چونکە خوشبەختی کۆمەلگا لەپیش خوشبەختی تاکە کەسەو، وە ئەگەر بۆ خوشبەختی نەتەو هی ئیسلامیش بێت ئەوا وەک هۆکاریک وەهاپە بۆ چاودیریکردن و سەرکوتکردن و پیشیلکردنی مافەکانی مرۆف.

تەواھوق لەنیوان مافەکانی مرۆف و ئایندا

(سروش) بروای وەهاپە مادام کە مافەکانی مرۆف لە پێووستییەکانی عەقلی بەشەرییە کەواتە هیچ دزییەکی لەگەل ئاین دا نیە، چونکە

ئىرادى خۇدا ھەرگىز دۇرى مەنتىق و ھىكمەت ناوھستىتەوھ.

ھەرۇھئا ئەو دۇرى ئەوھش نىھ كە ئەو مافانە لەوۆلاتە ئىسلامىھكاندا جىبھەجىبىكرىت و برواشى وھىايە كە ئەوھ شتىكى ھەتمىھ و دەبىت جىبھەجىبىكرىت سەمرەراى ئەوھش كە ئەو مافانە لە باروودۇخىكى ناناىنىدا گەشەى كروھ.

لەراستىدا ئەو مافانە لە فىكرى ئىنسانەوھ ھەئقولاون، لەبەرئەوھش كە ھاودۇرى ناین نىھ كەواتە مافى خۇدا تىاىدا پارىزراوھ. دەرئەنجامە مەنتىقىھكانى ئەم بەلگانە ئەوھىھ كە ھەندىك ياسا ھىھ كە ئىسلام داىناوھ و ناتوانرىت جىبھەجىبىكرىت، وھك برىنى دەستى دز.

(سروش) برواى وھىايە كە ئەوھ كارىكى زەرورى نىھ شەرىعەتى ئىسلامى بە جوزئىاتەكانىھەوھ ھەمووى جىبھەجىبىكرىت، بۇ ئەوھش كە بىانوى رەوا بۇ ئەوھ بەئىنىتەوھ بە ھاكانى دابەشكردوھ بۇ دوو بەش، ئەوانەى لە پلەى دوھەمدان تەنھا تىبەتە بە جوزئىاتى ياساكانى شەرىعەوھ و ئەمەش لە ناینىكەوھ بۇ ناینەكانى دىكە دەگۆرىت، بەلام ئەو بەھىانەى لەپلەى يەكەمدان وھك دادگەرى، ئەو لەھەرەنگەكانن.

گەپران بەدواى ناوھرۆكدا نەوھك توندېرەوى

سنور و ئەھكامەكانى جل و بەرگ يەكىكە لە جوزئىاتەكانى شەرىعەى ئىسلامى، ھەرچەندە خاوەن گرنگىيەكى كەمىشە بەلام تاكە ھۆكارى دەرەكىشە كە بەرگرى لە ناین دەكات و دەبىارىزى. لە ھەقىقەتىشدا ئەمە ھىچ پەيوەندىيەكى بە ناوھرۆكى ناینەوھ نىھ.

(سروش) بەلگە بۇ قسەكانى بەو شىوھىھ دىنىتەوھ كە ھەرچ كەسىك برواى ھەبوو بە پىنج بنەما سەرەككىيەكانى شىعە (باوھرېون بەخۇدا، بەپىغەمبەر، بە 12 ئىمامەكە، بە زىندوبونەوھ ، بە دادگەرى خۇداىى) ئەوا ئەو كەسە شىعەىھ.

ھەر بۇيە دەتوانرىت لە ساىھى سىستەمىكى ئىسلامىدا مافەكانى مرؤفى تىادا بپارىزرىت.

بەم شىوھىھ بۇمان دەرەكەوېت كە سروش لە تىروانىنىدا بۇ مافەكانى مرؤف ھەئوېستىكى ھاوشىوھى عىلمانىھكانى ھىھ، چونكە ئەوھش وھك عىلمانىھكان برواى بەوھ ھىھ كە مرؤف لەدەرەوھى ناینەوھ لەبەرئەوھى كە مرؤفە كۆمەئىك مافى ھىھ، ئەم تىروانىنەش لەگەل تەفسىرى قورئان دا يەكناگرىتەوھ بەلكو لەكۆتايىدا وھك تەفسىرىكى بەشەرى بەپىئى ئىرادى خۇدا يەكدەگرىتەوھ.

بىرمەندە موصلمانە لىرالھكان لە بەلگەھىنانەوھىاندا بۇ بەرگرىكردن لە ئىسلام ھەولتدەدەن وھما موصلمانان دەرېخەن كە بە درىزايى مېزوو لەگەل ھاوانىنەكانى دىكەدا لىبور دەبون، ھەرۇھئا ھەولتى ئەوھشەدەن وپنەى موصلمانان جوانترېكەن لەشەرى ھەلگەراوھكاندا و بىانوى سىياسى بۇ دەھىننەوھ تاوھكو بىانوى ناینى.

بەلام سروش ھەرگىز كارى وھاناكات و پىووستى بەو تەفسىراتانە نىھ، بەلكو ئەو ھەولتى ئەوھدەدات كە تىروانىنە ناینىيەكە لەجوارچىوھى ھاوچەرخانەى مافى مرؤفدا بگونجىنىت. چونكە ئەمە (وھك سروش خوى دەئىت : لەپىووستىھكانى جىھانى تازەىھ و ھىچ بەدىلىكى نىھ).

* رۆژنامەنوس و لىكۆلئارە لە دىراساتى ئىسلامىدا و لەبەنرەتدا خەلكى ئىرانە، بەلام ئىستا لە كۆلۇنىا دەزى.